

Europa en het verenigingsleven in Vlaanderen: een moeilijk verstandshuwelijk

December 2015 (Updates: april 2016)

Samenvatting van de nota

We stellen vast dat supranationale, veelal Europese, regelgeving en de stugge omzetting ervan op federaal of Vlaams niveau een steeds grotere impact heeft op de werking van verenigingen. Initiatieven van verenigingen raken alsmaar meer ‘gekneld’ tussen overheid en markt. Europese regelgeving wordt gemaakt door en voor lidstaten en ijvert veelal voor optimale stroomlijning en duidelijke regels voor iedereen. Wie als vereniging bepaalde ‘marktactiviteiten’ wil opzetten, wordt door bedrijven gezien als een ‘concurrerende onderneming’ en door overheden soms als ‘co-overheden’ die dus dezelfde regels moeten volgen. Denk maar aan de wetgeving overheidsopdrachten die ook automatisch geldt voor verenigingen die voor meer dan de helft gesubsidieerd worden. De staatssteunproblematiek, de btw-wetgeving enz.

Hoe kunnen we er in Vlaanderen voor zorgen dat de eigenheid en autonomie van verenigingen qua missie, statuut en werking overeind kan blijven zonder daarom Europese regels te overtreden? De ‘oplossingen’ die zich op het eerste gezicht lijken af te tekenen, zijn onbevredigend omdat ze ad hoc zijn, botsen met andere (Europese) maatregelen en/of andere ongewenste consequenties voor verenigingen of andere maatschappelijke actoren hebben. **Deze nota bevat alvast een beknopte, niet exhaustieve analyse van de belangrijkste dossiers en hun effecten.**

Terwijl de impact van het Europese beleidsniveau –positief en negatief- op verenigingen sterker wordt, blijft het voor veel verenigingen een blinde vlek waardoor kansen onderbenut en bedreigingen onderbelicht blijven. Ondanks instanties die informierend en ondersteunend werken rond Europese thematieken, blijven er ernstige leemtes, vooral m.b.t. de relatie tussen verenigingen en Europa en de impact van Europese regelgeving op verenigingen. ‘de Verenigde Verenigingen’ is als samenwerkingsverband ideaal geplaatst om die leemtes in te vullen, zoveel mogelijk in partnerschap met bestaande structuren en maximaal gebruik makend van hun expertise.

Om vanuit Vlaanderen meer en beter te kunnen anticiperen op de consequenties van Europese regelgeving voor verenigingen, brengen we deze situatie graag onder de aandacht van de top van de Vlaamse Regering. Het is duidelijk dat het hier over **beleidsniveauoverschrijdende problematieken** gaat **die verdere opvolging en analyse vragen én een gezamenlijke aanpak.**

Concrete stappen die verankerd kunnen worden in het charter tussen ‘de Verenigde Verenigingen’ en de Vlaamse Regering:

1. Oprichting van een **task-force** in de schoot van de Vlaamse Regering, met deelname vanuit ‘de Verenigde Verenigingen’. Binnen dergelijke task-force kan de Vlaamse/Belgische overheid in samenspraak met verenigingssectoren, bekijken en beslissen hoe ze omgaan met deze Europese regelgeving.
2. Een **analyse in de breedte en de diepte** van de effecten van deze dossiers op het verenigingsleven en een analyse van effecten van mogelijke ‘oplossingen’.
3. ‘**de Verenigde Verenigingen**’ wil over deze thema’s visievorming, standpuntbepaling en beleidsbeïnvloeding stimuleren en coördineren. Dit vergt extra capaciteit voor ‘de Verenigde Verenigingen’.

Europa en het verenigingsleven in Vlaanderen: een moeilijk verstandshuwelijk

Waarom?

De centrale actoren in een samenleving zijn de overheid, markt en burgers. Maatschappelijke initiatieven vertrekken vanuit deze actoren en voltrekken zich 'in' de driehoek. We stellen vast dat de ruimte voor initiatieven van geëngageerde burgers en hun verenigingen afkalft. Initiatieven van verenigingen raken alsmaar meer 'gekneld' tussen overheid en markt en het 'middenveld' lijkt dus letterlijk van het veld gespeeld te worden. Een eigen koers varen wordt moeilijk.

Ruimte voor middenveld wordt steeds kleiner

Regelgeving zorgt voor toenemende druk tussen overheid en markt

Veel heeft te maken met supranationale, veelal Europese regelgeving, de stugge omzetting ervan op federaal of Vlaams niveau en de rechtstreekse impact ervan op de werking van verenigingen.

Supranationale regelgeving wordt gemaakt door en voor lidstaten en ijvert meestal voor optimale stroomlijning en duidelijke regels voor iedereen, dit in het kader van vrij verkeer van goederen en diensten, tegen concurrentievervalsing of ter bescherming van de consument. De burger, ook de geëngageerde, is vanuit die optiek per definitie een klant, een consument. Dat is helaas – of gelukkig – maar één kant van het verhaal. **Wie als vereniging bepaalde 'marktactiviteiten' wil opzetten, wordt door bedrijven gezien als een 'concurrerende onderneming' en door overheden soms als 'co-overheden' die dus dezelfde regels moeten volgen.** Denk maar aan de wetgeving overheidsopdrachten die ook automatisch geldt voor verenigingen die voor meer dan de helft gesubsidieerd worden. Of de wet marktpraktijken, btw-wetgeving enz. **Het zijn vaak maar een paar zinnetje in een richtlijn met grote gevolgen voor de eigenheid van het verenigingsleven in Vlaanderen.** Verenigingen begrijpen de nobele bedoelingen achter deze regelgeving en wentelen zich heus niet in conservatisme of kneuterige kerktorenmentaliteit. Ze hekelen wel de vaak overdreven administratieve overlast die dit met zich meebrengt. Want deze wetgeving is vaak ingewikkeld en verenigingen hebben niet de interne expertise om er optimaal aan te voldoen. **Daarnaast zijn de permanente inbreuken op hun autonomie, eigenheid en aanpak hard om mee om te gaan. Ten derde dreigt er een maatschappelijke kaalslag waarbij 'civil society' enkel nog relevant zal zijn als er belangrijk economisch potentieel aan verbonden is.** In veel middens is het nu al bon ton om enkel middenveldorganisaties met een grote omzet of veel werknemers als 'belangrijk' te beschouwen. Tot slot krijgen we – globaler – stilaan een soort eenheidsworst, geserveerd door markt of overheid, waarbij de burger een consument-klant is.

Sinds een tweetal jaar zijn steeds meer verenigingen zich bewust van deze situatie, maar de meesten ervoeren het nog niet meteen aan den lijve. Wie dit wel meemaakte, paste zich noodgedwongen aan of moest juridische expertise inroepen om ermee om te kunnen gaan.

De totstandkoming van het nieuwe decreet op natuur- en milieuverenigingen bracht echter een shock teweeg. Op het einde van een vruchtbaar traject, slopen er plots enkele artikels in die zijdelings naar Europese regels verwezen. Dat ze pas op het einde en op een slordige manier erin vermeld werden,

wekte allesbehalve vertrouwen. Maar ook de gevolgen ervan waren onduidelijk. Ze deden wel het ergste vermoeden, namelijk dat voor alle min of meer 'economische activiteiten' binnen een milieuorganisatie de Europese mededingingsregels moeten nageleefd worden. Zo zou een subsidie aan die milieuorganisatie meteen in de categorie illegale staatssteun vallen.

Deze dreiging werd –althans in deze fase- afgewend door het schrappen van deze artikels uit het nieuwe decreet. **Maar het was wel duidelijk dat hierop meer en beter diende geanticipeerd te worden, om nieuwe incidenten en precedentes te vermijden.**

Daarom brengen we deze situatie graag onder de aandacht van de top van de Vlaamse Regering en stellen we, vanuit een eerste analyse, enkele vervolgstappen voor.

Europese dossiers die eigenheid en werking van verenigingen bedreigen

De hamvraag is dus hoe we er in Vlaanderen kunnen voor zorgen dat de eigenheid en autonomie van verenigingen qua missie, statuut en werking overeind kan blijven zonder daarom Europese regels te overtreden.

Zeem algemeen bekeken, lijken er twee mogelijke oplossingen:

- Een volledig apart statuut voor CSO's op Europees niveau met aparte regelgevingen.
- Bestaande regelgevingen en invullingen van rechtsvormen aanpassen. Met pro's en contra's voor ondernemingen en verenigingen (en in mindere mate overheden). Dit vereist tegelijk de nodige souplesse in het omgaan met die vernieuwde regelgeving

Een fundamentele keuze dringt zich op. Maar we moeten daarbij voor ogen houden dat beide opties een bijzonder lang traject vergen en de impact van Europese dossiers intussen steeds groter en pertinenter wordt.

We maakten alvast een beknopte, eerste analyse van de belangrijkste dossiers en hun effecten.

STAATSSTEUN

De situatie

Om een gemeenschappelijke Europese markt te garanderen, stelt het oprichtingsverdrag van de EU dat concurrentievervalsende staatssteun niet mag. Artikel 107 uit dat verdrag stelt: *“Behoudens de afwijkingen waarin dit Verdrag voorziet, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.”*

Uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie blijkt dat er sprake is van dergelijke oneerlijke staatssteun als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan: 1. De steun wordt door de overheid verleend of met overheidsmiddelen bekostigd. 2. Er moet sprake zijn van een onderneming. 3. De onderneming ontvangt een economisch voordeel dat zij bij normaal economisch handelen niet gekregen zou hebben. 4. Het voordeel is selectief. Dat betekent dat bepaalde ondernemingen of bepaalde producties begunstigd moeten zijn. 5. Het voordeel moet de mededinging vervalsen of dreigen te vervalsen en invloed op de handel tussen lidstaten hebben.

De **Europese regelgeving laat onder bepaalde voorwaarden uitzonderingen toe**. Zo zijn er de algemene de-minimisregels, de Diensten van Algemeen Belang (DAB), de Diensten van Algemeen Economisch Belang (DAEB) en sinds 2012 ook een 'de-minimisverordening over 'DAEB's met lokaal karakter' die stelt dat een onderneming maximaal 500.000 euro compensaties per 3 jaar kan ontvangen zonder inbreuk op de staatssteunregelgeving. Het is aan de Belgische en Vlaamse overheid om die DAEB's in te vullen en af te lijnen.

Middenveldorganisaties zijn in Vlaanderen overwegend vzw's. Binnen de regelgeving ivm staatssteun, catalogueert de EU vzw's als ondernemingen. Al sinds mensenheugenis organiseren verenigingen 'economische activiteiten' die louter dienen om de werking van een vereniging mee te bekostigen en zodoende hun missie waar te maken. Door enkele gelijktijdige tendensen is er de laatste jaren sprake van een pervers effect t.a.v. verenigingen: door besparingen staan subsidies voor de algemene werking van verenigingen onder druk. Vzw's worden ertoe aangezet om meer werk te maken van eigen inkomsten en werken dus tal van activiteiten uit die geld in het laatje brengen. Maar die activiteiten zijn dus economische activiteiten. Als een overheid deze vzw dus subsidieert voor de uitbating van deze economische activiteiten, geeft ze oneerlijke staatssteun en dat mag niet van

Europa.¹ Daar waar de overheid wel kan subsidiëren in het kader van de groepsvrijstellingen komt dan weer de permanente onduidelijkheid over het 'toegelaten' aandeel economische activiteiten binnen een werking om het hoekje kijken. Dit lijkt een straatje onder eind, waar uiteindelijk de totale werking van een vereniging en haar maatschappelijke waarde het slachtoffer van is. Daarbij komt nog dat de 'economische activiteiten' van verenigingen - zelfs binnen één vereniging of sector – zo divers van aard zijn dat het onhaalbaar lijkt om deze activiteiten onder te brengen bij de DAEB.

In juni 2015 werd de natuur- en milieusector geconfronteerd met deze patstelling. Bij de onderhandelingen over een nieuw decreet op milieu- en natuurorganisaties werd plots expliciet verwezen naar de Europese regels inzake staatssteun. Omdat er zeker in deze sector steeds meer 'economische activiteiten' ontwikkeld worden binnen de organisaties, was dat een zwaard van Damocles die meteen ook de overige financieringsvoorwaarden in het decreet op losse schroeven zette.

Een voorbeeld

In het najaar van 2013 stapte de "Vlaamse Vereniging voor Gelijkberechtiging Natuurbeheer (VVGNG)" naar de Europese Commissie met een klacht tegen de Vlaamse overheid. De VVGNG kan als private natuurbeheerder naar eigen zeggen geen beroep doen op subsidies voor het aankopen van gronden en vindt dat een verstoring van de markt.

Vanuit het oogpunt van de VVGNG was natuurbeheer een economische sector als een andere; subsidies voor natuurbeheer zijn in hun ogen dus een verstoring van de markt. Subsidies voor Natuurpunt dreigden hier dus als (onterechte) staatssteun aan ondernemingen gezien te worden, met alle gevolgen van dien. Volgens Natuurpunt dient hun natuurbeheer het algemeen belang. Daarmee ligt hun visie in lijn met een recente uitspraak van het Europees Hof: de activiteit natuurbeheer is een "exclusively social objective". Natuurbeheer is geen business, maar is van groot maatschappelijk nut, zo stelt het Hof. Natuurorganisaties zien die uitspraak als een steun in de rug, maar de twijfel, angst en rechtsonzekerheid blijft.

Mogelijke oplossingen?

Er lijken zich een aantal oplossingen aan te dienen, maar het blijkt meteen ook dat deze 'oplossingen' voor- en nadelen hebben, voor verenigingen, overheden en/of ondernemingen. **Bovendien veroorzaken oplossingen in dit dossier vaak problemen in een ander dossier.** (bv. waar een middenveldorganisatie haar economische activiteiten onderbrengt in een vennootschapsstructuur, wordt het speelveld van de 'resterende' vzw kleiner en komt de vzw mogelijk sneller boven de 50%-drempel van overheidssubsidies uit).

Daarom is het nodig dat er een zeer grondige analyse gebeurt en dat het debat hierover met alle betrokken actoren intenser gevoerd wordt.

OVERHEIDSOPDRACHTEN

De situatie

De EU formuleert richtlijnen over inhoud, vorm en procedure van opdrachten die overheden willen uitbesteden aan derden. De scope van deze richtlijnen zijn –uiteraard- aanbestedende overheden, maar door een breed toepassingsgebied is ook elke middenveldorganisatie die minstens 50% van haar middelen uit overheidsfinanciering haalt, eraan gebonden. De federale wet op de overheidsopdrachten neemt dit ruime toepassingsgebied over. Zo zijn tal van verenigingen (maar ook

¹ Rekening houdend met de toegelaten uitzonderingen van de de-minimisregels, DAB's, DAEB's en groepsvrijstellingen.

grotere privaatrechtelijke vzw's, lokale besturen, de Vlaamse overheid...) verplicht om bij elke uitgave hoger dan 8500 euro de procedure te volgen die de wet op de overheidsopdrachten voorschrijft.

Een voorbeeld

- (uit 2011) Vzw Trage wegen contracteert sponsor X voor een sponsorcontract dat kleiner is dan 5500€ . Maar sponsor Y voelt zich verongelijkt en vindt dat hij had mogen 'meedingen' voor deze sponsoring aangezien vzw Trage Wegen subsidies ontvangt. Hij neemt contact op met de Vlaamse Infolijn, wordt verwezen naar de administratie LNE die contact opneemt met de Vlaamse dienst Overheidsopdrachten. Uiteindelijk wordt formeel door het afdelingshoofd van de administratie (LNE- dienst AMIS) gemeld aan de vzw dat deze onderworpen is aan de toepassing van de wet op de overheidsopdrachten, gezien o.m. haar financiering voor +50% door Vlaanderen gebeurt en ze een organisatie is van algemeen belang. Daarbij verwijst men naar een advies van de Vlaamse Dienst Overheidsopdrachten. Maar LNE stelt de vzw gerust: gezien het gaat om een bedrag van minder dan 5500 €, hoefde het niet gepubliceerd te worden binnen de administratieve geldende variaties volgens regelgeving overheidsopdrachten "en 'volstaat' het uitschrijven van een bestelbon".
- Een lokale fanfare – die, alles opgeteld, voor 51% afhankelijk is van overheidsmiddelen - kan voor de bestelling van zijn trompetten (voor pakweg 9.000 euro) niet zomaar terecht bij de vertrouwde leverancier. De fanfare zal een bestek moeten maken en minstens drie offertes moeten opvragen. De keuze voor de leverancier kan gebeuren op basis van meer criteria dan louter de prijs, maar moet **gemotiveerd** en op papier **traceerbaar** zijn (in de boekhouding). Anders kan de fanfare aangeklaagd worden door een trompetverkoper die zich gedupeerd voelt.

Mogelijke oplossingen?

Om de redelijkheid en het gezond verstand opnieuw binnen te brengen in deze regelgeving, is het meest effectief om opdrachten onder een bepaald grensbedrag (bv. 40.000euro) vrij te stellen van mededinging. In Nederland is dit zo, voor leveringen en diensten tot 50.000euro volstaat een 'enkelvoudige procedure zonder bekendmaking', of een onderhandse gunning.

Tegelijk brengt deze drempelverhoging geen fundamentele oplossing met zich mee: hiervoor zou een expliciete vrijstelling van het raadplegen van de mededinging soelaas kunnen brengen. De rechtszekerheid neemt immers niet toe bij het verhogen van de drempel, omdat op de betrokken opdrachten in het wetsontwerp de Europese verdragsbeginselen – en dus ook het beginsel van mededinging – van toepassing blijft. Dat impliceert dat, indien de wetgever de verenigingen niet expliciet ontslaat van deze verplichting, een vereniging juridisch toch verplicht blijft om de mededinging te laten spelen. Als er een klacht komt van een ondernemer, zal de vereniging toch (schriftelijk en gedocumenteerd) moeten aantonen dat ze meerdere offertes gevraagd heeft en motiveren waarom ze een bepaalde keuze gemaakt heeft, ook al omdat in de praktijk zelfs voor dergelijke bescheiden bedragen, niemand een louter mondelinge procedure zal voeren. We willen het 'goede huisvaderprincipe' dat verenigingen hanteren, stimuleren, maar tegelijk de juridisering voorkomen die voortvloeit uit de verplichte mededinging. Bovendien blijkt uit voorbeelden in het buitenland, waaronder Nederland, Frankrijk en Portugal dergelijke vrijstelling zeker haalbaar is.

UPDATE: momenteel wordt het wetsontwerp op overheidsopdrachten gestemd. Daarin lijkt de verhoging van de drempel tot 30.000 euro een grote waarschijnlijkheid te zijn, het introduceren van de vrijstelling van het raadplegen van de mededinging is dan weer heel wat minder zeker.

VRIJ VERKEER (van goederen en diensten)

De situatie

(= *grondbeginsel in oprichtingsverdrag EU*)

De EU hecht grote waarde aan een goed functionerende interne markt binnen Europa. Dit met als doel om groei en welvaart in alle lidstaten te stimuleren. Hiervoor is het belangrijk dat personen, diensten, goederen en kapitaal op deze markt zonder binnengrenzen vrij kunnen circuleren.

Het belemmeren van dat vrije verkeer en dus van deze vier vrijheden is op basis van het EU-Werkingsverdrag verboden. Lidstaten moeten hun regelgeving daaraan aanpassen en zorgen dat geen enkele regel belemmeringen opwerpt voor het vrije verkeer en/of -al dan niet bewust- onderscheid maakt tussen personen, diensten, goederen of kapitaal uit eigen land en uit andere Europese lidstaten.

Lidstaten hanteren vaak normen voor het verlenen van erkenningen, vergunningen enz. Ook bij het openbaar aanbesteden worden clausules gebruikt teneinde kwaliteit te garanderen. In België/Vlaanderen worden bijvoorbeeld in de zorgsector allerlei normen gesteld om erkend te worden als zorgverstrekker. **Die normen kunnen door buitenlandse zorgverstrekkers aangevochten worden bij het Europees hof als zijnde 'belemmeringen' van het vrij verkeer van diensten.** De laatste jaren gebeurt dit alsmat vaker. Het zet nationale normen en praktijken ernstig onder druk.

Heel wat middenveldorganisaties opereren (nog) niet op een voldoende grote schaal om direct last te ondervinden van dit principe in het EU-verdrag. Maar vooral organisaties die actief zijn in de zorgsector en –in minder mate- de sociale economie, veelal als vzw, komen er wel mee in aanraking. Het bedreigt de manier van werken (met bv het inschakelen van vrijwilligers) en het heeft op termijn een negatieve impact op de geleverde kwaliteit.

WET OP MARKTPRAKTIJEN

De situatie

Juridische stand van zaken: vanaf 31 mei 2014 vervangt het boek VI "Marktpraktijken en consumentenbescherming" van het Wetboek van economisch recht (Boek VI WER) de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (WMPC). Dit 'boek' heeft een dubbele doelstelling: enerzijds beoogt het de eerlijkheid in de mededinging in de handelsrelaties te waarborgen en anderzijds, wil het de bescherming van de consument verzekeren en erop toezien dat hij voldoende en adequate informatie krijgt. Het regelt bijzonder veel gevarieerde materies zoals prijs- en hoeveelheidsaanduiding maar ook oneerlijke handelspraktijken zowel tegenover consumenten als tussen ondernemingen. De vernieuwingen in vergelijking met de wet van 2010 slaan vooral op consumentenrechten. De mogelijkheid om een stakingsvordering in te stellen, die ondernemingen toelaat snel tussenbeide te komen om een verboden praktijk te doen stoppen, bevindt zich vanaf nu in het boek XVII van het Wetboek. Het merendeel van de inbreuken op de bepalingen van boek VI van het Wetboek maken bovendien het voorwerp uit van strafrechtelijke sancties. Talrijke koninklijke besluiten reglementeren op een meer gedetailleerde wijze een groot aantal bijzondere domeinen of sectoren.

Waar knelt de schoen? De wet (van 2010) gebruikt het aanknopingspunt "verkoper." In de opsomming wie als verkoper geldt, staan oa "elke rechtspersoon die producten of diensten te koop aanbieden of verkopen in het kader van een beroepsactiviteit of met het oog op de verwezenlijking van hun statutair doel", maar ook elke "persoon die, hetzij in eigen naam, hetzij in naam of voor rekening van een al dan niet met rechtspersoonlijkheid beklede derde, met of zonder winstoogmerk, een commerciële, financiële of industriële activiteit uitoefenen en die producten of diensten te koop aanbieden of verkopen."

Dit impliceert dus dat het voor de toepassing van de wetgeving irrelevant is of er wel of niet winstoogmerk is. Over de interpretatie van het begrip ‘verkoper’ is er heel wat juridisch gebakkelei geweest. Cruciaal daarbij is een micro- of macro-economische kijk: de deelname aan het economische verkeer kan zowel vanuit een micro-economische als vanuit een macro-economische invalshoek worden bekeken. Volgens de microredenering wordt elke activiteit van de betrokken natuurlijke of rechtspersoon afzonderlijk beschouwd, terwijl in de macroredenering de globale beoordeling van de activiteiten doorslaggevend is. Indien de betrokken VZW economische activiteiten stelt die bijkomstig blijven aan een niet-economisch doel, dan zou men kunnen besluiten dat de VZW geen verkoper, handelaar of onderneming is. Bij de microredenering daarentegen lijkt elke beroepsmatige, commerciële, financiële of industriële activiteit een voldoende voorwaarde te zijn voor het verkoperbegrip.

In het “watertaxi-arrest” van het Hof van Cassatie van 2002 **besliste het Hof dat VZW’s verkopers zijn, zelfs als er geen winstoogmerk is en zelfs als ze op bijkomstige wijze handelsactiviteiten ontplooiën.** De aard zelf van de activiteit of gestelde handeling is terzake determinerend om te bepalen of de dienst onder het de regelgeving valt.

Maar intussen waren er ook andere arresten, die voor een complete **rechtsonzekerheid** hebben gezorgd. Want artikel 1 van de vzw-wet stelt dat de vzw “zonder winstoogmerk” moet opereren en in principe geen daden van koophandel mag stellen. De rechtspraak heeft later echter gepreciseerd dat een vzw wel “bijkomstig” handelsdaden mag stellen. **De vraag is echter hoe bijkomstig die bijkomstigheid is en waaraan die bijkomstigheid moet worden getoetst.**² Tot op heden is er geen glashelder antwoord op die vraag. Dat leidt ertoe dat het mogelijk blijft (en ook gebeurt, vnl in sociale economie-sector) dat een onderneming een stakingsvordering instelt om een ‘verboden praktijk’ binnen een vzw/middenveldorganisatie onmiddellijk te doen stoppen.

Een voorbeeld

In het nieuwe ontwerpdecreet op natuur- en milieuverenigingen werd die ‘bijkomstigheid’ geconcretiseerd in een ‘20%-regel’. De Vlaamse overheid gebruikte dit als een soort vangnet omdat ze niet overtuigd was dat (alle of bepaalde) economische activiteiten van een milieuvereniging onder de DAEB-regeling kunnen vallen. Concreet zou dit betekenen dat natuur- en milieurorganisaties zouden maar 20% van hun inkomsten uit economische activiteiten kunnen halen. Dit is vooreerst compleet arbitrair, maar ook niet logisch en evenmin realistisch.

BTW-WETGEVING

De probleemstelling

Verenigingen vallen op verschillende manieren buiten toepassing van de BTW-wetgeving; enerzijds via de algemene BTW-vrijstelling (waarvan de drempel vorig jaar nog werd opgetrokken van 15.000 naar 25.000 euro) en anderzijds via de vrijstellingen verleend aan bepaalde soorten activiteiten, mits de uitvoerende organisaties de nodige erkenningen hebben verworven (cf. artikel 44, §2, 2° BTW-wetboek).

Eind vorig jaar werd het jeugdwerk echter geconfronteerd met nieuwe grenzen aan de BTW-vrijstelling: op 5 november 2015 publiceerde de federale belastingadministratie een nieuwe richtlijn met betrekking tot de btw-plicht van jeugthuizen, waardoor jeugthuizen sinds 1 januari 2016

² Zie onder meer over de Rode Kruis-zaak en de Rijschool-zaak, waar de “bijkomstigheid” van de economische activiteiten respectievelijk wordt getoetst aan de relatieve allocatie van de middelen voor (niet-)economische activiteiten en de herkomst van de omzet uit (niet-)economische activiteiten.

rekening moeten houden met een mogelijke btw-plicht. Boven een omzet van 50.000 euro van hun drankgelegenheid zouden ze namelijk niet meer worden vrijgesteld van BTW. Deze drempel, die een heleboel jeugdhuizen in het BTW-vaarwater jaagt, is sindsdien onder protest van Formaat verhoogd naar 80.000 euro, al is Formaat hier nog steeds verbolgen over omdat aanzienlijk wat jeugdhuizen gevat blijven door de drempel. De motivatie voor deze wijziging in de behandeling van jeugdhuizen haalt minister Van Overtveldt – onterecht – uit de Europese context: daar moet volgens hem een drankgelegenheid vanaf de eerste euro worden belast, een stelling die juristen van Formaat stellig tegenspreken.

Andere vraagstukken

Het voorgaande scenario is niet de enige manier waarop verenigingen negatief in aanraking komen met BTW-regelgeving. Zo besteedt de overheid maatschappelijke taken, die voorheen bijvoorbeeld via projectsubsidies werden gefinancierd, ook steeds vaker uit via tenders: een vereniging die zo'n opdracht binnenhaalt, moet dan opeens BTW betalen op de middelen die ze haalt uit de inkomsten n.a.v. deze overeenkomst – iets wat veel verenigingen onaangenaam verrast.

Tot slot zijn de op til staande hervormingsplannen van minister Geens inzake de wetgeving op vennootschappen en verenigingen – en dan in het bijzonder de plannen om verenigingen onbeperkt economische activiteiten te laten uitvoeren – van uiterst belang voor de mogelijke doorwerking van de BTW-regels op verenigingen...

Voorstel aan de Vlaamse Regering

Het is duidelijk dat het hier over beleidsniveau-overschrijdende problematieken gaat die verdere opvolging en analyse vragen én een gezamenlijke aanpak.

Concreet stellen we aan de Vlaamse Regering het volgende voor:

1. Oprichting van een **task-force** in de schoot van de Vlaamse Regering, met deelname vanuit 'de Verenigde Verenigingen'. Van uit die task-force kunnen noodzakelijke aspecten rechtstreeks geagendeerd worden op het Overlegcomité tussen de gemeenschappen. Een dergelijke task-force is des te prangender gezien de EU in deze dossiers heel wat verantwoordelijkheid en interpretatiemogelijkheden overlaat aan de lidstaten. Het is dan ook aangewezen om binnen België/Vlaanderen tot een vergelijk te komen. Binnen dergelijke task-force kan de Vlaamse/Belgische overheid in samenspraak met verenigingssectoren, bekijken en beslissen hoe ze omgaan met deze Europese regelgeving.
2. Een **analyse in de breedte en de diepte** van de effecten van deze dossiers op het verenigingsleven en een analyse van effecten van mogelijke 'oplossingen'. Beide oefeningen dringen zich op. Er zijn verschillende manieren van aanpak mogelijk.
3. '**de Verenigde Verenigingen**' beschouwt het als haar kerntaken om enerzijds de noodzakelijke afstemming tussen verschillende sectoren van het verenigingsleven te organiseren ifv gezamenlijke visievorming en standpuntbepaling over deze transversale thema's. Anderzijds wenst ze de beleidsbeïnvloeding vanuit het verenigingsleven over Europese dossiers te versterken en te coördineren (oa ook in een task-force, cf. hierboven). Dit vergt extra capaciteit voor 'de Verenigde Verenigingen'.